

Pest városi élete — 100 év előtt

Tizenhárom tanácsnok ügyelt a „königliche Freistadt“-ra, ahol még nem beszéltek magyarul — Régi emberek emlékei

Egy kis füzet került a kezünkbe, amelyet *pontosan száz esztendővel ezelőtt nyomtattak* »Pesth«-en. Akkor alakították újjá Pestváros vezetését és a törvényhatósági bizottságot, amelynek akkor még a neve a *választott polgárok gyülekezete* volt.

Érdekes egy évszázad távlatából visszapiillantást vetni a magyar főváros életére. *Mérey Sándor de Kapos Mére* volt a királyi biztos és három beszédet közli a kis nyomtatvány. Az első latin, amely inkább a hivatalos, Meghajol a felsőbbség előtt, viszont egy mondatban már hangsúlyozza, hogy *magyarnak érzi magát*. A királyi komisszárius nagyon fellengzős magyar nyelven beszélt, többek között a következőkkel fordult az érdemes választott polgársághoz:

»Méltán a legjelesebbek közzé számlálom azon kötelességet, amellyel ezen Nemes Városnak érdemes Polgárai e' mai Ünnepe' alkalmatosságával tartoznak: hogy tudniillik Ő Felsőségének, imádott Királyunknak legkegyelmesebb engedelmeiből ősi kiváltságai' erejökönél fogva ma ismét szabad voksok által megújítani szándékozván a Város javát kormányozó Tisztviselőket, csupán a Közjóra, csupán a' fogyatkozások méltó, és alkalmas pótlására, csupán az idő szükségére tekintésnek, — feltétel nélkül minden csábító, vagy erőltető kereseteket, csupán lelkök' esméretével és esküdt fogadásokkal vessenek számat, 's oda fordítsák tekinteteket, a'hol bő esméret, értelem, tudomány, erkölcs és tehetség a hazafussággal egybe kapcsolva a' többiek között megkülönbözteti az embert, — a'hol nem büszkeség, vagy a' pazarlásához közelgető bőkezűség hajhássza a' hivatalat, hanem inkább a' hűségétől távozó józan szemérmesség az önön tehetőségbe való bizalmatlanságot szüneli, a'hol az érdem megfelel a' kívánságnak és várakozásnak, — végre, a'hol előre virágzik a közmegelégedés. De mind ezek mellett arra is kénytelen vagyok figyelmeztetni a' Erőmes Választó Polgárságot, hogy ezen Nemes Városoknak különös tulajdonságáról is ne felejtkezzenek: Szerencsésen terjed itt, és nőttön nő a' minden emberi parkodást éltető kereskedés; a' nemzetek, és nyelveknek sokfélesége ennek természetes és elkerülhetetlen következménye 's errenézve számos tökéletességek. Intézettségek úgy a választás, hogy időnek jártával se kövesse bánat mai szándékát.

A német beszéd már a részletekre terjed ki, aminek egyszerű magyarázata az, hogy *latinul még néhányan, magyarul azonban akkor még nagyon kevesen, németül ellenben mindenki beszélt*.

A legerdekesebb a névmutatója a száz év előtti »Pesth«-nek. Természetesen ezt is németül foglalták össze, a címlapon ez olvasható: »Magistrat der königlichen Freienstadt Pesth.«

A polgármester *Seeber* Károly volt, aki a belső Lipót utcában 396. szám alatt lakott. Városbíró *Makk* Antal, akinek a lakása a Halpiaeon volt a 71. szám alatt.

Tizenhárom tanácsnoka volt a tanácsnak. Nem különböztetik meg meg a közigazgatás és a törvényeségi tanács szétválasztását, holott *csak 1813-ig volt egy kézben a közigazgatás és a bírósághoz*. Úgy látszik, hogy akkor még csak maguk között osztották szét a szerepet és a teljes különválás csak később következett be.

Az első helyen szerepel *Boráros* János, akiről a Boráros teret neveztek el és aki a főváros iskolaigazgatója volt. Sok jótékonycélú alapítványt hagyott vissza. A vagyonának legnagyobb része telkekben volt, mert akkoriban a pénzgazdálkodás nem nagyon fejlődött ki. A névmutató hozzáteszi még azt is, hogy *Pest Pilis Solt vármegyének táblabírója is volt a sok szerepet játszott Boráros,*

aki éppen ebben az időben elhunyt *Fellner* polgármester hivatalát átvette addig, amíg a választópolgárok polgármestert választottak.

A többi tanácsnok nevét már elmosta a feledés. *Magyar* nevű kettő volt: Szepesi Ferenc és Bernát József. A német nevek mellett ellenben több *szerb nevet találunk*, mert akkor még a szerbek szerepet játszottak a város életében.

A tizedik tanácsnok *Eichholtz* János, aki abban az időben *városkapitány* volt, ez a tanácsnok később *Tölgyesi* néven polgármestert lett az akkor már erősen magyarosodó Pestnek.

Már két főjegyzőt mutatnak ki, az egyik a magisztrátus, a másik pedig a törvényszék jegyzője. *A magisztrátus jegyzője* akkor *Havas* József volt, akinek nagyon szomorú szerep jutott 49-ben. Mint *Windischgraetz* teljhatalmú kormánybiztosa *mindent elnyomott, ami magyar*, fekete-sárgára festette át a határozatokat és nem tűrt semmi magyar megmozdulást.

A két vicenótárius ismert embere volt Pestnek. *Szén Miklósról azt jegyezték fel, hogy híres sakkosó*, *Vojdisek* József pedig mint íróember vált ki. Irodavezetőt is külön választottak a magisztrátus és a törvényszék számára, ezenkívül tiszteletbeli vicenótárius kettő volt a közigazgatásnál, kettő a törvényszéken. Ismertebb név közöttük mindössze *Szász* Mátyás, aki 48-ban a nemzetőrségnek főtisztjét viselte.

Akad még két tiszteletbeli ügyész. Ezek közül *Koller* Lajos szintén a Bach-korszakban jutott szerephez. Itt már két magyar névvel találkozunk, *Zombori* *Basilius* és *Szabó* *György ügyészek* voltak.

Az iktatóhivatalnak is két vezetőt adtak, ugyancsak szintén a levéltárnak.

Az irodában mint expeditőr működött *Patacsich* József, aki Pesth város életéről rengeteg könyvet írt, de különben is a műzák kegyeltje, költeményei fennmaradtak.

Kancellistát négyet választottak meg, diurnistát pedig kilencet, köztük *Rottenbiller* Lipótot, aki később Pestnek híres alpolgármestere és főpolgármestere lett. Praktikus 13 volt.

Külön tüntették fel Pest város hivatalait. A számvétség három emberből, az adóhivatal két emberből és két szolgából, a pénztár négy emberből és egy szolgából, az árvahivatal négy tagból és egy szolgából, a telekkönyv 3 hivatalnokból, a gazdasági hivatal 3 emberből, a városkapitányi hivatal pedig 6 tisztviselőből állott.

Égész külön szerepel a *Vormund*, a szószóló, aki mint a választott polgárságnak a képviselője szerepelt, aki főpolgármester feladatát töltötte be. Annakidején a választott polgárság gyülekezete, amely a mostani törvényhatóságnak felel meg, nem rendelkezett annyi joggal, mint a mai, csupán kéréseket terjesztett a város vezetéséig. Az összes hivatalnokokat, sőt a tanács tagjait is életfogytiglan választották, csupán a polgármestert és a városbírókat három-három évenként.

123 választott tagot sorolt fel a jegyzék, köztük *Kassevik* *Fidélisz* és *Pollák* *Mihály* hírneves építészeket, *Engenberger* *József* könyvkiadót, *Staffenberger* *István*t, az árvaházak megteremtőjét. Akad még néhány magyar név is, de a legtöbb még német és szerb. A nevek legnagyobb részét ma már nem mondanak semmit, pedig ezek voltak száz évvel ezelőtt Pest város városatyái.

Paizs Ödön.